

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศเนื่องจากการปฏิรูปการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญอันจะผลักดันให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่าง ๆ และยกระดับประเทศเข้าสู่คุณภาพและมาตรฐาน เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองของคนเรา คนที่ได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมก็คือคนที่จะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างถูกต้องตามครรลองคลองธรรมและได้รับสิ่งที่ดี ๆ การศึกษามีใช้เป็นเพียงการใช้ชีวิตระยะหนึ่งในสถานศึกษาเท่านั้น แต่เป็นเสมือนปัจจัยในการดำรงชีวิตที่ทุกคนต้องแสวงหาและเพิ่มพูนอยู่ตลอดเวลาเพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครว้ หน้าที่การงานตลอดจนความก้าวหน้าและมั่นคงต่อประเทศ สรุปคือการจัดการศึกษาจำเป็นจะต้องดีมีคุณภาพเพื่อผลผลิตที่ได้ดีไปด้วย อย่างไรก็ตามการปฏิรูปการศึกษา คือการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั้งระบบเป็นการรื้อ ปรับปรุงครั้งใหญ่เพื่อให้เกิดคุณภาพมาตรฐานการศึกษา เสกสรรค์ ไชยเอื้อ (2546 : 12) ซึ่งสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 32) ก็ได้กล่าวถึงมาตรฐานด้านผู้บริหาร ตามเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา ไว้อยู่ 5 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการในการบริหารจัดการศึกษา มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กรโครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษามาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา โดยการปฏิรูปดังกล่าวนี้เป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว และความล้มเหลวจากการจัดการศึกษาเดิมที่ไม่สามารถสร้างคน ให้มีจิตใจที่มีศักยภาพอย่างพอเพียง รวมทั้งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ที่แผ่กระจายไปอย่างไม่มีการขอบเขตจำกัด ไปสู่สังคมสากลที่ต้องใช้วิธีการทางปัญญา ซึ่งทั้งนี้ยังสืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ที่มีเจตนารมณ์ให้การศึกษาคือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน คุ้มครองสิทธิสร้างโอกาสให้โอกาสทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและให้โอกาสแก่ทุกฝ่ายได้ร่วมกันจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการศึกษาเกิด

คุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้ประกาศไว้ว่า ปี 2549 เป็น ปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความสามารถและมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ ทักษะการใช้ภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตลอดจนมีคุณธรรมจริยธรรมสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549 : 1) ด้วยเหตุผลข้างต้นทำให้ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาให้มี คุณภาพและทันกับสภาพดังกล่าว จากความสำคัญของการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้น ดังนั้นในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวว่าจะต้อง กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปสู่สถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความคล่องตัว โดยจัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนร่วมกันบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องความต้องการของนักเรียนและให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่ได้วางไว้ตั้งนั้นหน้าที่และภาระในความรับผิดชอบโดยตรงดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาที่นับว่ามีความสำคัญและมีบทบาทที่เด่นชัดในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาจัดการศึกษาในสถานศึกษามีประสิทธิภาพและคุณภาพ เพื่อให้การบริหารงานบรรลุสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ นโยบายรัฐที่กำหนดไว้คือ สามารถผลิตและพัฒนาเยาวชนไทยให้มีคุณภาพมากที่สุด ทั้งเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ซึ่งเป็นกำลังในการพัฒนาชาติต่อไป นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนยังเป็นตำแหน่งทางการศึกษาที่เป็นหัวหน้าหน่วยงานโดยเป็นผู้นำระเบียบกฎเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนดมาดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ผู้บริหารจึงถูกคาดหวังว่าจะเป็นผู้นำในทุกสิ่งทุกอย่าง (ธราธร ดันวิพงษ์ตระกูล, 2547 : 2)

✎ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้จัดการศึกษาได้อย่างหลากหลายและทั่วถึง สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มีการผนึ่กำลังกันของภาคีเครือข่ายให้เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา แต่ในขณะเดียวกันก็พบกับปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับเรื่องของ กฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่ไม่เอื้ออำนวยความสะดวกให้กับการบริหารจัดการ ซึ่งบางเรื่องควรมีการปรับปรุงให้ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบัน และพบว่าผู้บริหารบางส่วนนำกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับไปปฏิบัติอย่างไม่เข้าใจ จนผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก บางคนได้รับการร้องเรียนจากปฏิบัติงาน เช่นถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย ซึ่งจะเป็นเพราะไม่รู้เท่าถึงการณ์หรือจะโดยจงใจก็ดี จึงเป็นเรื่องของคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ของผู้บริหารเองดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นหัวใจสำคัญต่อสถานศึกษา ต่อการพัฒนาการศึกษาบุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารจึงถือว่ามีสำคัญอย่างยิ่งกับการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์จึงควรพิจารณาได้จากคุณลักษณะส่วนตัว คุณลักษณะด้านการบริหารและคุณลักษณะทางวิชาการ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารตามความคาดหวังของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย ด้านความเป็นผู้นำ ด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านความสามารถในการบริหาร เพื่อให้ได้ข้อมูลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารตามความคาดหวังของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารตามความคาดหวังของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลกใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความเป็นผู้นำ 2) ด้านวิชาการ 3) ด้านคุณธรรม 4) ด้านบุคลิกภาพ 5) ด้านความสามารถในการบริหาร

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลก ครูศูนย์การเรียนชุมชนในจังหวัดพิษณุโลก ในปีการศึกษา 2557 จำแนกเป็น ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำตำบลในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 78 คน ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 29 คน และครูศูนย์การเรียนชุมชนในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 28 คน จำนวน 135 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นข้อมูล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ผู้บริหารศูนย์การศึกษา** หมายถึง ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำอำเภอ และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก

2. **คุณลักษณะที่พึงประสงค์** หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมหรือการมีพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือตามความคาดหวังของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารในด้านภาวะผู้นำ ด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านความสามารถในการบริหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่

ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้บริหาร

2.1 คุณลักษณะของผู้บริหารด้านความเป็นผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมหรือสิ่งที่ปรากฏและสะท้อน ความสามารถในการชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตามได้ มีความเด็ดขาดเมื่อตัดสินใจและตัดสินใจได้แม่นยำ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ไม่หุบเขาเชื่อหรือกระทำตามคำยุแหย่โดยไม่ได้สืบสวนข้อเท็จจริง กล้าแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน้าผู้อื่นทุกโอกาส สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้

2.2 คุณลักษณะของผู้บริหารด้านวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมหรือสิ่งที่ปรากฏและสะท้อน ความสามารถในงานพัฒนาหลักสูตร งานพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีการศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่น

2.3 คุณลักษณะของผู้บริหารด้านคุณธรรม หมายถึง พฤติกรรมหรือสิ่งที่ปรากฏและสะท้อน ความรัก ความห่วงใยต่อผู้ร่วมงาน เป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้เมื่อมีวิกฤติที่เป็นปัญหาต้องแก้ไข ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีความยุติธรรมในความเสมอภาคของผู้ร่วมงานทุกคน มีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อคนทั่วไป มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักให้อภัยไม่มีจิตใจอาฆาตพยาบาท มีความเยือกเย็นและอดทนต่อคำพูดที่ขัดแย้งหรือไม่เป็นมิตร มีความยุติธรรม มีเหตุผล และวางตัวเป็นกลางสม่ำเสมอ

2.4 คุณลักษณะของผู้บริหารด้านบุคลิกภาพ หมายถึง พฤติกรรมหรือสิ่งที่ปรากฏและสะท้อน ท่าทาง ตลอดจนการแต่งกายดี ปฏิบัติตนเหมาะสมกับ กาลเทศะมีความกล้าในการตัดสินใจ กล้าคิด และกล้าทำมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบมีความกระตือรือร้น รู้จักผ่อนคลายอารมณ์เครียด มีอารมณ์ขันอยู่เสมอ มีความอดทน อดกลั้น เป็นผู้ที่มีจิตใจเข้มแข็ง รู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาโดยให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย มีความสามารถทางด้านภาษา เป็นผู้มองโลกในแง่ดี

2.5 คุณลักษณะของผู้บริหารด้านความสามารถในการจัดการ หมายถึง พฤติกรรมหรือสิ่งที่ปรากฏและสะท้อน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความก้าวหน้าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ มีวิธีการบริหารและมีความรอบรู้ในบทบาทหน้าที่อย่างดีที่สุด มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศของการทำงานที่ดี มีการรู้จักฟังและเลือกเอาความคิดเห็นที่ดีของผู้อื่นมาปรับใช้ในการบริหาร มีความสามารถสร้างความมั่นใจให้กับผู้ร่วมงานได้ตลอดเวลา มีทักษะในการพูด อ่าน เขียน ได้เป็นอย่างดี มีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและเป็นที่ปรึกษาของเพื่อนร่วมงานได้เป็นอย่างดี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อมูลการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารตามความคาดหวังของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลกใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความเป็นผู้นำ 2) ด้านวิชาการ 3) ด้านคุณธรรม 4) ด้านบุคลิกภาพ 5) ด้านความสามารถในการบริหาร

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม